

Dones Úniques

Relats de dones
d'aquí que no podràs
oblidar

Columna

Montse Barderi

Dones Úniques

*Relats de dones
d'aquí que no podràs
oblidar*

Montse Barderi

Il·lustracions de Violeta Crespo

Columna

Primera edició: juny del 2018

© del text, Montse Barderi, 2018

© de les il·lustracions, Violeta Crespo, 2018

© Editorial Planeta, S.A.

© Columna Edicions, Llibres i Comunicació, S.A.U.

Av. Diagonal, 662-664 - 08034 Barcelona

ISBN: 978-84-664-2399-1

Dipòsit legal: B. 9.784-2018

Composició: Montse Armengol

Imprès a: Liberdúplex

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei.

Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

Montserrat Abelló

(Tarragona, 1918 - Barcelona, 2014)

Vet aquí una nena a qui li agradaven les paraules, i quan en descobria una com ara *poma* corria per tota la casa cridant «Poomaaaa, poomaaaa», i ho deia no pas perquè la poma fos una fruita bonica, rodona i vermella sinó perquè el so i la música dels mots se l'emportaven. Però va imaginar que la poesia no eren les paraules que una necessita dir, sinó un sistema complex de mètriques i mesures, i ho va deixar córrer.

Així que va tenir una vida una mica allunyada de la poesia però no de les lletres: estudia Filosofia i es converteix en professora d'anglès. La Guerra Civil i la dictadura la porten a un llarg exili, i viu molts anys a Valparaíso, fent classes d'anglès a Santiago de Xile. Allí neix el seu tercer fill. Veu que és un infant especial però no acaba de saber què li passa, visita el metge, que li diagnostica síndrome de Down. En sortir de la consulta el cap li roda i necessita escriure, no només del fill, sinó també de la vida en general. I aleshores redescobreix la poesia i es llança a la seva pròpia manera de fer-la: tal com raja i profundament sincera. Una poesia que ja no abandonarà mai.

Vols escoltar com parla del seu fill i del plaer de viure?

*Ets tendre,
estàs malalt.*

*Confons el negre amb el blanc.
I em pregunto per què.
Per què jo
no et puc aclarir aquest enigma,
si duus la meua sang.*

*Plaer de viure, d'estar
assegada i contemplar
com cau la tarda.*

Quan torna a Barcelona, continua la feina com a professora i comença a traduir de l'anglès al català. I descobreix una poeta anglesa, Sylvia Plath, que entén la poesia com ella, com alguna cosa física, amb paraules per ser dites en veu alta. I es posa a traduir-nos totes aquestes grans poetes i escriptors: Sylvia Plath, Adrienne Rich, Margaret Atwood, Anne Sexton, i també acostava les nostres escriptores a la gent de parla anglesa, traduint Maria-Mercè Marçal, Maria Àngels Anglada, Olga Xirinacs...

A l'antologia *Cares a la finestra: vint dones poetes de parla anglesa del segle xx*, ens tradueix poetes plenes de força que eren pràcticament desconegudes. Poetes que li despertaven el compromís feminista i literari. És una de les fundadores del Comitè d'Escriptors del Pen Club Internacional, rep el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i el Premi Nacional a la Trajectòria Professional i Artística. La seva obra poètica està reunida a *Al cor de les paraules*.

*Montserrat Abelló, poeta i traductora única,
ens va descobrir textos de poetes d'altres llengües i els
va incorporar als seus poemes, sensacions i vivències.*

Montserrat Abelló ens ensenya que cada
persona porta la seva poesia a dins,
i que cadascuna ha de trobar els/les
poetes que li parlen directament.
Tu ja has trobat els teus?

Víria Acte

(València, segle II dc)

Vet aquí una esclava a l'època romana que es deia Víria Acte i vivia a Valentia. Era una esclava molt llesta que sempre estava rumiant per la Via Augusta, el port o el fòrum com podria comprar-se un carrer de cases. Finalment va aconseguir comprar la seva llibertat gràcies a la seva habilitat tan especial de tallar el marbre i el granit.

—Una esclava alliberada fent estàtues i làpides! —va dir la gent tota indignada!

Però ella no els feia cas, i va contractar més artesans i de seguida va tenir un negoci molt pròsper que la va fer molt rica, i es va comprar tot un carrer de cases. Així ho demostren les restes arqueològiques que ens han arribat amb el seu nom.

La Víria va voler contribuir a l'esplendor de la seva ciutat i va restaurar el temple de Marc August, completament destruït. Fer una cosa com aquesta, tan important, significava que ja era un membre destacat de la ciutat.

I un dia va dir:

—Allà on miro només veig estàtues d'homes importants o de dones mitològiques que no han existit mai.

Jo vull una dona de veritat, amb noms i cognoms i que tingui una estàtua. Jo vull que facin una estàtua de mi.

—I on la vols? —va preguntar la gent—. Això no s’ha fet mai, una dona real... Què voldries? Una estatueta als afores de la ciutat? Una estàtua petita, dissimulada, envoltada de bardissa i d’arbres perquè no la puguin veure gaire?

—No —va dir la Víria—. Vull la meua estàtua al fòrum de la ciutat, i vull que la facin els meus esclaus que també he alliberat: l’Ampliato i en Carriloe.

—Però això no pot ser! —va dir la gent—. Per fer una estàtua així cal el permís de tot el Senat local. No voldran!

I tant que voldran —va dir ella—. No en va els he restaurat el temple de Marc August i he fet sempre el bé en aquest poble.

I així va ser que una antiga esclava generosa i plena de talent va arribar a tenir la seva pròpia estàtua al centre de la ciutat.

La fortuna de Viria Acte, empresària única a l'època romana, no venia ni del dot ni d'herències, sinó que ella mateixa la va guanyar amb talent i perspicàcia.

Viria Acte ens diu que encara que neixis
en les pitjors condicions, si trobes el teu
talent i ets constant, al final el món
et donarà la raó. Que, com diu Mary Beard,
catedrànica d'Oxford, ens fan callar des
de l'Odissea, però les dones no hem callat
mai perquè negar-te la paraula
és negar-te el pensament i la llibertat.
La Viria no va permetre que fessin callar
la seva veu, i encara ens crida el seu nom
a través de les pedres.

Caterina Albert

(l'Escala, 1869-1966)

Et diran mil vegades que una dona que vol escriure necessita una cambra pròpia, a la manera de Virginia Woolf. Però ja no et diran tant que el que de veritat et cal és un niuet, «un niuet tot ple de mi mateixa i sols per mi mateixa visitat», que és el que va escriure, molts anys abans, la nostra Caterina.

La Caterina volia estudiar però l'escola que hi havia a l'Escala no li agradava gaire i la seva iaia li va dir:

—Per què no estudies a casa? Buscarem professors de pintura, d'escultura, et subscriuràs a revistes i llegiràs tots els llibres que vulguis!

Així que a la seva finca de l'Escala pintava i esculpia, aprenia francès i italià, però el que de veritat li agradava era escriure, de manera que s'hi va posar de valent per fer-ho tan bé com fos possible. I amb els anys es va convertir en una dona resolutiva que administrava el seu patrimoni familiar i anava sovint al seu pis de Barcelona.

Es va preparar molt i un dia va dir: «Ja tinc l'obra que buscava». Tenia vint-i-nou anys i la va presentar als Jocs Florals d'Olot. Una obra que relatava el món dur de la pagesia i un crim; es deia *La infanticida*. Però en

aquella època les dones havien d'escriure de flors, coses boniques, dolces, amables i simpàtiques. Això no ho podia haver escrit una dona! Va ser tan gran l'escàndol que la Caterina no ho va suportar, i va desaparèixer del món. Mai més va escriure res.

I, de cop i volta, va aparèixer un escriptor boníssim, un tal Víctor Català, un geni de les lletres, que va fer un drama rural meravellós, *Solitud*. Això sí, només posava una condició: no recollia mai cap premi, no concedia entrevistes i no assistia a cap acte social.

Per sort, la nostra Caterina Albert no va deixar d'escriure, va fer molts llibres, contes i narracions. L'escàndol no li va fer prou mal per fer-la callar per sempre. I avui tenim, gràcies al seu coratge, una de les veus més importants de la nostra literatura. Ella era Víctor Català! Si tens moltes ganes de llegir-la, et recomanem *Quincalla*. *Mil adagis per aprendre vocabulari*. No l'oblidis, és una autora que et pot acompanyar tota la vida.

*Caterina Albert, escriptora única
que t'acompanyarà tota la vida, en alguns escrits
té una visió crua de la vida, en d'altres és alegre,
però sempre és sàvia i té una gran qualitat literària.*

*La Caterina ens mostra que cal
identificar bé les nostres batalles.
La seva batalla no era convèncer ningú
que una dona pot escriure sobre tots
els temes, no hauria aconseguit superar
els seus prejudicis. La seva batalla era
escriure, escriure de debò, ser una gran
escriptora, i ho va aconseguir.*

Dolors Aleu

(Barcelona, 1857-1913)

Vet aquí una noia que es deia Dolors i que volia ser doctora, una metgessa de curar persones, però només hi havia un problema: ningú, ningú, havia estat metgessa abans que ella.

Però ser la primera també vol dir fer molts sacrificis, passar oposicions i superar dificultats. Per anar a classe havia d'anar escortada per dos homes, com molts anys després també ho va haver de fer als Estats Units Dorothy Counts, la primera noia negra que s'atrevia a estudiar en una escola de blancs. Anar escortada significava que l'havien de protegir, perquè podien insultar-la o fer-li mal. I el primer dia de classe es va haver de vestir com un noi i es va posar un barret perquè no sabia com podien reaccionar els altres.

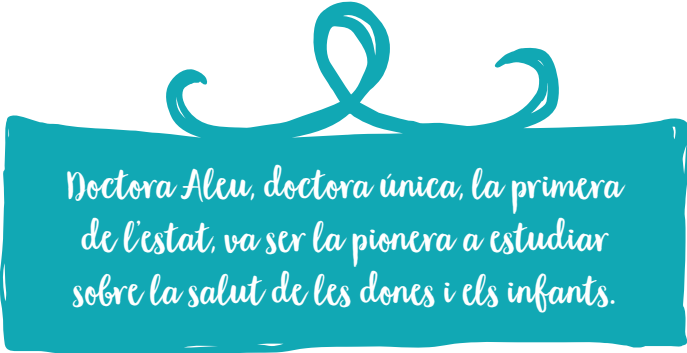
La Dolors era molt bona estudiant i treia excel·lents en totes les assignatures, però molts professors haurien preferit suspendre-la. I quan ja havia acabat els estudis, van trigar tres anys a donar-li el títol. Una espera absurda, només perquè era una noia. Van pensar que se'n cansaria, que l'únic que volia era estudiar però que no s'atreviria a exercir la seva professió: s'equivocaven.

**DRA.
DOLORS
ALEU
I RIERA**

Un cop va ser doctora, va publicar molts articles per millorar la vida de les dones, amb consells sobre higiene, vestits, son, exercici i hàbits saludables. I, a més, va fer una cosa mai vista: va lluitar perquè les dones deixessin de portar cotilla, una faixa que oprimia el tòrax, dificultava la circulació i feia que es desmaiessin.

Les dones van trobar en la doctora Aleu una altra dona que les comprenia i les ajudava, i tenia tanta feina que va haver d'obrir dues consultes: una de ginecologia i una altra de pediatria. La seva rebesnéta va participar en l'obra de teatre que s'ha fet sobre ella, *Barbes de balena*, dirigida per Mònica Bofill.

*Doctora Aleu, doctora única, la primera
de l'estat, va ser la pionera a estudiar
sobre la salut de les dones i els infants.*

La doctora Aleu ens ensenya
que si avui no ens sorprèn veure doctores
a tot arreu és perquè ella es va atrevir
a ser la primera.